મરનેસે પેહલે મૌતકી તૈયારી કીજિયે

પ્રકાશક

નુરાની કુતુબખાના

જિ. બનાસકાંઠા, પીન - ૩૮૫૫૩૦

ફોન નં. (૦૨૭૪૨) ૨૭૦૧૧૨

મૂતૂ કબ્લ અન્ તમૂતૂ વ હાસબૂ
કબ્લ અન્ તુહાસબૂ

યા'ની કે મરનેસે પેહલે મરો. ઔર કિયામતકે દિનસે પેહલે અપના હિસાબ ઔર જાઈઝા લો.

મરનેસે પેહલે મૌતકી તૈયારી કીજિયે

❖ મુઅલ્લિફ ❖
જસ્ટિસ મૌલાના મુહમ્મદ તકી ઉસ્માની
મદ્દઝિલ્લુહુમુલ આલી

☆ મુરત્તિબ ☆
મુહમ્મદ અબ્દુલ્લાહ મેમન

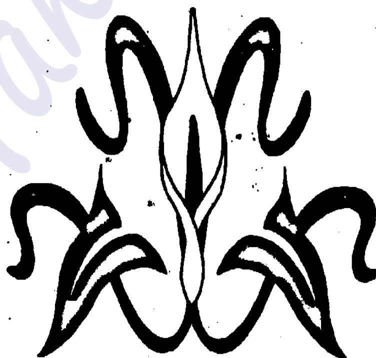
✱ લિપ્યાંતર ✱
(મૌલવી) સુલેમાન મજાદરી

પ્રકાશક
નુરાની કુતુબખાના
મુ.પો. છાપી ૩૮૫૨૧૦
ડી. બનાસકાંઠા

સર્વ હક્ક સ્વાધીન છે.

ફેહરિસ્ત

મઝમૂન	સફા



બિસ્મિલ્લા હિર્રહ્મા નિર્રહીમ

મરનેસે પેંહલે મૌતકી તૈયારી કીજિયે

અલ્હમ્દુલિલ્લાહિ નહ્મદૂહુ વ નસ્તઈનુહૂ વ નસ્તગ્ફિરુહૂ વ નુઅ્મિનુ બિહી વ નતવક્કલુ અલૈહિ વ નઊઝુબિલ્લાહિ મિન્શુરૂરિ અન્ફુસિના વ મિન્ સય્યિઆતિ આ'માલિના. મંય્યહ્દિહિલ્લાહુ ફલા મુદિલ્લ લહૂ વ મંય્યુદ્લિલ્હુ ફલા હાદિય લહૂ વ નશ્હદુ અલ્લા ઈલાહ ઈલ્લલ્લાહુ વહ્દહૂ લા શરીક લહૂ વ નશ્હદુ અન્ન સય્યિદના વ સનદના વ મૌલાના મુહમ્મદન્ અબ્દુહૂ વ રસૂલુહૂ. સલ્લલ્લાહુ તઆલા અલૈહિ વ અલા આલિહી વ અસ્હાબિહી વ બારક વ સલ્લમ તસ્લીમન્ કસીરન્ કસીરા.

અમ્મા બા'દ !

ફકદ્ કાલન્નબિય્યુ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમ:
મૂતૂ કબ્લ અન્ તમૂતૂ વ હાસબૂ કબ્લ અન્ તુહાસબૂ
(કશ્ફુલ ખફાએ ૨–૪૨)

યે એક હદીસ હૈ જિસ્કા લફ્ઝી તરજુમા યે હૈ કે મરનેસે પેહલે મરો. ઔર કિયામતકે રોઝ જો હિસાબ ઔર કિતાબ હોના હૈ ઉસ્સે પેહલે અપના હિસાબ ઔર અપના જાઈઝા લો.

મૌત યકીની ચીઝ હૈ.

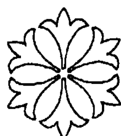
મૌત ઝરૂર આને વાલી હૈ. ઔર ઉસ્મેં કોઈ શક ઔર શુબા નહી. ઔર મૌતકે મસ્અલામેં આજ તક કિસીકા ઈખ્તિલાફ નહી હુવા, ઔર ન કિસીને ઉસ્કે આનેકા ઈન્કાર કિયા. ઈન્કાર કરને વાલોંને નઊઝુબિલ્લાહ ખુદાકા ઈન્કાર કર દિયા કે હમ અલ્લાહકો નહી માનતે, રસૂલોંકા ઈન્કાર કર દિયા, મગર મૌતકા ઈન્કાર નહી કર સકે, હર શખ્સ યે બાત માનતા હૈ કે જો શખ્સ ઈસ દુનિયામેં આયા હૈ વો એક ન એક દિન ઝરૂર મૌતકે મુંહમેં જાએગા. ઔર ઈસ બાત પર ભી સબકા ઈત્તિફાક હૈ કે મૌતકા કોઈ વકત મુકર્રર નહી, હો સકતા હૈ કે અભી મૌત આ જાએ, એક મિનિટકે બા'દ આ જાએ, એક ઘંટા કે બા'દ આ જાએ, એક દિનકે બા'દ આ જાએ, એક હફ્તાકે બા'દ આ જાએ, એક મહીનાકે બા'દ આ જાએ, યા એક સાલકે બા'દ આ જાએ, કુછ પતા નહી. આજ સાઈન્સકી તેહકીકાત કહાંસે

કહાં બામે ઉરૂજ (બુલંદીકે કોઠે) તક પહોંચ ગઈ, લેકિન સાઈન્સ યે નહીં બતા સકતી કે કૌનસાં ઈન્સાન કબ મરેગા.

મૌતસે પેહલે મરનેકા મતલબ

લિહાઝા યે યકીની બાત હૈ કે મૌત ઝરૂર આએગી, ઔર યે બાત ભી યકીની હૈ કે મૌતકા વકત મુકર્રર નહીં. અબ અગર ઈન્સાન ગફ્લતકી હાલતમેં દુનિયાસે ચલા જાએ તો વહાં પહોંચકર ખુદા જાને કયા હાલાત પેશ આએં, કહીં ઐસા ન હો કે વહાં પહોંચકર અલ્લાહ કે ગઝબ ઔર ઉસ્કે અઝાબકા સામના કરના પળે, ઈસલિયે હુઝૂરે અકદસ (સ.અ.વ.) ફરમા રહે હૈં કે ઉસ હકીકી મૌતકે આનેસે પેહલે મરો, કિસ તરહ મરો ? મૌતસે પેહલે મરનેકા કયા મતલબ ?

ઉલમાએ કિરામને ઈસ્કે દો મતલબ બયાન ફરમાએ હૈં. એક મતલબ યે હૈ કે હકીકી મૌતકે આનેસે પેહલે તુમ અપની વો નફ્સાની ખ્વાહિશાત જો અલ્લાહ તઆલાકે હુકમકે મુખાલિફ ઔર મુકાબિલ હૈં, ઔર તુમહારે દિલમેં ગુનાહ કરનેકે ઔર નાજાઈઝ કામ કરનેકે ઔર અલ્લાહ તઆલાકી મઅસિય્યત ઔર નાફરમાની કરનેકે જો ઈરાદે ઔર તકાઝે દિલમેં પૈદા હોતે રેહતે હૈં, ઉન્કો કુચલ દો ઔર ફના કર દો ઔર માર દો.



મુઝે એક દિન મરના હૈ

દૂસરા મતલબ ઉલમાને યે બતાયા કે મરનેસે પેહલે અપને મરનેકા ધ્યાન કર લો, કભી કભી યે સોચા કરો કે એક દિન મુઝે ઈસ દુનિયાસે જાના હૈ, ઔર ઈસ દુનિયાસે ખાંલી હાથ જાઉગા, ન પૈસે સાથ જાએંગે, ન ઔલાદ સાથ જાએગી, ન કોઠી બંગલે સાથ જાએંગે, ન દોસ્ત અહબાબ સાથ જાએંગે, બલ્કે અકેલા ખાલી હાથ જાઉગા, ઈસ્કો ઝરા સોચા કરો.

વાકિઆ યે હૈ કે ઈસ દુનિયામેં હમસે જો ઝુલ્મ, નાફરમાનિયાં ઔર જરાઈમ ઔર ગુનાહ હોતે હૈં, ઉન્કા સબસે બળા સબબ યે હૈ કે ઈન્સાનને અપની મૌતકો ભુલા દિયા હૈ. જબ તક બદનમેં તન્દુરૂસ્તી ઔર તાકત હૈ, ઔર યે હાથ પાઉ ચલ રહે હૈં ઉસ વકત તક ઈન્સાન યે સોચતા હૈ કે **હમ ચૂં મા દીગરે નેસ્ત** યા'ની હમસે બળા કોઈ નહી. ઔર ઝમીન ઔર આસમાનકે કલાબે (હલકે) મિલાતા હૈ. ઉસ વકત તકબ્બુર ભી કરતા હૈ, શેખી બગારતા હૈ, દૂસરોં પર ઝુલ્મ ભી કરતા હૈ, દૂસરોં કે હુકૂક પર ડાકે ભી ડાલતા હૈ, તન્દુરૂસ્તી ઔર જવાનીકી હાલતમેં યે સબ કામ કરતા રેહતા હૈ ઔર યે ધ્યાન ઔર ખ્યાલ ભી નહીં આતા કે એક દિન મુઝે ભી ઈસ દુનિયાસે જાના હૈ. અપને હાથોંસે અપને પ્યારોંકો મિટ્ટી દેકર આતા હૈ, અપને પ્યારોંકા જનાઝા ઉઠાતા હૈ, લેકિન ઈસકે બાવજૂદ યે સોચતા હૈ કે મૌતકા વાકિઆ ઉસ્કે સાથ પેશ આયા હૈ, મેરે સાથ તો

પેશ નહીં આયા. ઈસ તરહ ગફ્લતકે આલમમેં ઝિન્દગી ગુઝારતા હૈ ઔર મૌતકી તૈયારી નહીં કરતા.

દો અઝીમ (બળી) નેઅમતેં ઔર ઉનસે ગફ્લત

એક હદીસમેં હુઝૂરે અકદસ (સ.અ.વ.) ને કિતના ખૂબસૂરત જુમલા ઈરશાદ ફરમાયા કે :

(નિઅ્મતાનિ મગ્બૂનુન્ ફીહા કસીરુમ્ મિનન્નાસિસ્સિહ્હતુ વલ્ફરાગુ)

(સહીહ બુખારી, કિતાબુર્રકાઈક, હદીસ નં. ૬૪૯)

યા'ની અલ્લાહ તઆલાકી દો નેઅમતેં ઐસી હૈં જિસ્કી તરફ્સે બહોતસે ઈન્સાન ધોકેમેં પળે હુએ હૈં, એક તન્દુરૂસ્તીકી નેઅમત ઔર એક ફરાગતકી નેઅમત. યા'ની જબ તક તંદુરૂસ્તીકી નેઅમત હાસિલ હૈ ઉસ વકત તક ઈસ ધોકેમેં પળે હૂએ હૈં કે યે તંદુરૂસ્તીકી નેઅમત હમેશા બાકી રહેગી. ઔર તન્દુરૂસ્તીકી હાલતમેં અચ્છે ઔર નેક કામોંકો ટલાતે રેહતે હૈં કે ચલો યે કામ કલ કર લેંગે, કલ નહીં તો પરસૂ કર લેંગે, લેકિન એક ઝમાના ઐસા આતા હૈ કે તન્દુરૂસ્તીકા વકત ગુઝર જાતા હૈ. દૂસરી નેઅમત હૈ ફરાગત, યા'ની ઈસ વકત અચ્છે કામ કરનેકી ફુરસત હૈ, વકત મિલતા હૈ, લેકિન ઈન્સાન અચ્છે કામકો યે સોચકર ટાલ દેતા હૈ કે અભી તો વકત હૈ બા'દમેં કર લેંગે, અભી તો જવાની હૈ ઔર વો ઈસ જવાનીકે આલમમેં બળે બળે પહાળ

તોડ સકતા હે, બળેસે બળે મશક્કતકે કામ અંજામ દે સકતા હે, અગર ચાહે તો જવાની કે આલમમેં ખૂબ ઈબાદત કર સકતા હે, રિયાઝતેં ઔર મુજાહિદાત કર સકતા હૈ, મખલૂકકી ખિદમત કર સકતા હે, અલ્લાહ તઆલાકો રાઝી કરનેકે લિયે અપને નામએ આ'માલમેં નેકિયોંકા ઢેર લગા સકતા હે, લેકિન દિમાગમેં યે બાત બૈઠી હે કે અભી તો મૈં જવાન હૂં, ઝરા ઝિન્દગીકા મઝા લે લૂં , ઈબાદત કરને ઔર નેક કામ કરનેકે લિયે બહોત ઉમર બાકી હે બા'દમેં કર લૂંગા, ઈસ તરહ વો નેક કામોંકો ટલાતા રેહતા હે, યહાં તક કે જવાની ઢલ જાતી હે ઔર ઉસ્કો પતા ભી નહીં ચલતા. યહાં તક કે તન્દુરૂસ્તી ખરાબ હો જાતી હૈં ઔર ઉસ્કો પતા ભી નહીં ચલતા. ઈસ્કા નતીજા યે હોતા હે કે અબ જવાની કે જાનેકે બા'દ ઈબાદત ઔર નેક કામ કરના ભી ચાહતા હે તો બદનમેં તાકત ઔર કુવ્વત નહી હે, યા ફુરસત નહી હે, ઈસ લિયે કે અબ મશ્ગૂલી ઈતની હો ગઈ હે કે વકત નહી મિલતા.

યે સબ બાતેં ઈસ લિયે પૈદા હૂઈ કે ઈન્સાન મૌતસે ગાફિલ હે, મૌતકા ધ્યાન નહીં, અગર રોઝાના સુબ્હ ઔર શામ મૌતકો યાદ કરતા કે એક દિન મુઝે મરના હે ઔર મરનેસે પેહલે મુઝે યે કામ કરના હે તો ફિર મૌતકી યાદ ઔર ઉસ્કા ધ્યાન ઈન્સાનકો ગુનાહોંસે બચાતા હે, ઔર નેકી કે રાસ્તે પર ચલાતા હે. ઈસી લિયે હુઝૂરે અકદસ (સ.અ.વ.) યે ઈરશાદ ફરમા રહે હૈં કે મરનેસે પેહલે મરો.

હઝરત બેહલોલ (રહ.) કા નસીહત આમોઝ વાકિઆ

એક બુઝુર્ગ ગુઝરે હૈં હઝરત બેહલોલ મજઝૂબ (રહ.). યે મજઝૂબ કિસમકે બુઝુર્ગ થે. બાદશાહ હારૂન રશીદકા ઝમાના થા, હારૂન રશીદ ઈન મજઝૂબસે હંસી મઝાક કરતા રેહતા થા, હઝરત બેહલોલ (રહ.) અગરચે મજઝૂબ થે, લેકિન બળી હકીમાના બાતેં કિયા કરતે થે. હારૂન રશીદને અપને દરબાનોંસે કેહ દિયા થા કે જબ યે મજઝૂબ મેરે પાસ મુલાકાતકે લિયે આના ચાહેં તો ઉન્કો આને દિયા જાએ, ઉન્કો રોકા ન જાએ. ચુનાંચે ઉન્કા દિલ ચાહતા તો દરબારમેં પહોંચ જાતે. એક દિન યે દરબારમેં આએ તો ઉસ વકત હારૂન રશીદકે હાથમેં એક છળી (છોટી લકળી) થી. હારૂન રશીદને ઈન મજઝૂબકો છેળતે હૂએ કહા કે બેહલોલ સાહબ ! આપસે મેરી એક ગુઝારિશ હૈ, બેહલોલને પૂછા: કયા હૈ ? હારૂન રશીદને કહા કે મૈં આપકો યે છળી અમાનતક તૌર પર દેતા હૂં. ઔર દુનિયાકે અંદર આપકો અપનેસે ઝિયાદહ બેવકૂફ આદમી મિલે ઉસ્કો યે છળી મેરી તરફસે હદિયામેં દે દેના, બેહલૂલને કહા બહોત અચ્છા, યે કેહ કર છળી રખ લી.

બાદશાહને તો મઝાકકે તૌર પર છેળછાળ કી થી, ઔર બતાના યે મકસૂદ થા કે દુનિયામેં તુમ સબસે ઝિયાદહ બેવકૂફ હો, તુમસે ઝિયાદહ બેવકૂફ કોઈ નહીં હૈ. બહરહાલ

બેહલોલ વો છળી લેકર ચલે ગએ.

ઈસ વાકિઆકો કઈ સાલ ગુઝર ગએ. એક રોઝ બેહલોલકો પતા ચલા કે હારૂન રશીદ બહોત સખ્ત બીમાર હૈં ઔર બિસ્તરસે લગે હુએ હૈં, ઔર ઈલાજ હો રહા હૈ, લેકિન કોઈ ફાઈદા નહીં હો રહા હૈ. યે બેહલોલ મજઝૂબ બાદશાહકી ઈયાદતકે લિયે પહોંચ ગએ, ઔર પૂછા કે અમીરૂલ મુઅ્મિનીન ! કયા હાલ હૈ? બાદશાહને જવાબ દિયા કે હાલ કયા પૂછતે હો, સફર દરપેશ હૈ. બેહલોલને પૂછા કહાંકા સફર દરપેશ હૈ ? બાદશાહને જવાબ દિયા કે આખિરતકા સફર દરપેશ હૈ, દુનિયાસે અબ જા રહા હૂં. બેહલોલને સવાલ કિયા, કિતને દિનમેં વાપસ આએંગે? હારૂન રશીદને કહા, ભાઈ યે આખિરતકા સફર હૈ, ઈસ્સે કોઈ વાપસ નહીં આયા કરતા. બેહલોલને કહા, અચ્છા આપ વાપસ નહીં આએંગે તો આપને સફરકે રાહત ઔર આરામકે ઈન્તિઝામાતકે લિયે કિતને લશ્કર ઔર ફૌજી આગે ભેજે હૈં ? બાદશાહને જવાબમેં કહા, તુમ ફિર બેવકૂફી જૈસી બાતેં કર રહે હો, આખિરતકે સફરમેં કોઈ સાથ નહીં જાયા કરતા. ન બોડીગાર્ડ જાતા હૈ, ન લશ્કર, ન ફૌજ ઔર ન સિપાહી જાતા હૈ, વહાં તો ઈન્સાન તન્હા હી જાતા હૈ. બેહલોલને કહા કે ઈતના લમ્બા સફર કે વહાંસે વાપસ ભી નહીં આના હૈ, લેકિન આપને કોઈ ફૌજ ઔર લશ્કર નહી ભેજા, હાલાંકે ઈસ્સે પેહલે આપકે જિતને સફર હોતે થે ઉસ્મેં ઈન્તિઝામાતકે લિયે આગે સફરકા સામાન ઔર લશ્કર જાયા કરતા થા, ઈસ સફરમેં કયૂં

નહીં ભેજા? બાદશાહને કહા કે નહીં, યે સફર ઐસા હે કે ઈસ સફરમેં લશ્કરી હુજૂમ ઔર ફૌજ નહીં ભેજી જાતી. બેહલોલને કહા બાદશાહ સલામત ! આપકી એક અમાનત બહોત ઝમાનાસે મેરે પાસ રખ્ખી હે, વો એક છળી હે, આપને ફરમાયા થા કે મુઝસે ઝિયાદહ કોઈ બેવકૂફ તુમ્હેં મિલે તો ઉસ્કો દે દેના, મૈંને બહોત તલાશ કિયા, લેકિન મુઝે અપનેસે ઝિયાદહ બેવકૂફ આપકે અલાવહ કોઈ નહીં મિલા, ઈસ લિયે કે મૈં યે દેખા કરતા થા કે અગર આપકા છોટાસા ભી સફર હોતા થા તો મહીનોં પેહલેસે ઉસ્કી તૈયારી હુવા કરતી થી, ખાને પીનેકા સામાન, ખૈમે, લશ્કર, બોડીગાર્ડ સબ પેહલેસે ભેજા જાતા થા, ઔર અબ યે ઈતના લંબા સફર જહાંસે વાપસ ભી નહીં આના હે, ઉસ્કે લિયે કોઈ તૈયારી નહીં હે. આપસે ઝિયાદહ દુનિયામેં મુઝે કોઈ બેવકૂફ નહીં મિલા, લિહાઝા આપકી યે અમાનત આપકો વાપસ કરતા હૂં.

યે સુનકર હારૂન રશીદ રો પળા ઔર કહા, બેહલોલ! તુમને સચ્ચી બાત કહી, સારી ઉમર હમ તુમકો બેવકૂફ સમઝતે રહે, લેકિન હકીકત યે હે કે હિકમતકી બાત તુમને હી કહી. હકીકતમેં હમને અપની ઉમર ઝાએઅ કર દી, ઔર ઈસ આખિરતકે સફરકી કોઈ તૈયારી નહીં કી.

અકલમંદ કૌન ?

દર હકીકત હઝરત બેહલોલને જો બાત કહી વો હદીસ હી કી બાત હે. હદીસ શરીફમેં હુઝૂરે અકદસ

(સ.અ.વ.) ને ઈરશાદ ફરમાયા કે :

અલ્કીસુ મન્ દાન નફ્સહૂ વ અમિલ લિમા બા'દલ્ મૌત (તિરમીઝી બાબ નં. ૩૬)

ઈસ હદીસમેં હુઝૂરે અકદસ (સ.અ.વ.) ને બતા દિયા કે અકલમંદ કૌન હોતા હૈ ? આજકી દુનિયામેં અકલમંદ ઉસ શખ્સકો કહા જાતા હૈ જો માલ કમાના ખૂબ જાનતા હો, દૌલત કમાના ઔર પૈસેસે પૈસે બનાના ખૂબ જાનતા હો, દુનિયાકો બેવકૂફ બનાના ખૂબ જાનતા હો, લેકિન ઈસ હદીસમેં હુઝૂરે અકદસ (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા કે અકલમંદ ઈન્સાન વો હૈ જો અપને નફ્સકો કાબૂ કરે ઔર નફ્સકી હર ખ્વાહિશકે પીછે ન ચલે, બલ્કે ઈસ નફ્સકો અલ્લાહકી મરઝી કે તાબે' બનાએ, ઔર મરનેકે બા'દકે લિયે તૈયારી કરે, ઐસા શખ્સ અકલમંદ હૈ. અગર યે કામ નહીં કરતા તો વો બેવકૂફ હૈ કે સારી ઉમર ફુઝૂલિયાતમેં ગંવા દી. જિસ જગહ હમેશા રેહના હૈ વહાંકી કુછ તૈયારી ન કી.

હમ સબ બેવકૂફ હૈં

જો બાત બેહલોલને હારૂન રશીદકે લિયે કહી, અગર ગૌર કરોગે તો યે બાત હમમેંસે હર શખ્સ પર સાદિક આ રહી હૈ, ઈસ લિયે કે હમમેંસે હર શખ્સકો દુનિયામેં રેહનેકે લિયે હર વકત યે ફિકર સવાર રેહતી હૈ કે મકાન કહાં બનાઉ ? કિસ તરહકા બનાઉ ? ઉસ્મેં કયા કયા રાહત ઔર આરામકી ચીઝેં જમા' કરૂં ? અગર દુનિયામેં કહીં સફર પર જાતે હૈં તો કઈ દિન પેહલેસે બુકિંગ કરાતે હૈં કે કહીં

ઐસા ન હો કે બા'દમેં સીટ ન મિલે, કઈ દિન પેહલેસે ઉસ સફરકી તૈયારી શુરૂ' હો જાતી હૈ. જિસ જગહ પહોંચના હૈ વહાં પર પેહલેસે ખબર દી જાતી હૈ, હોટલકી બુકિંગ કરાઈ જાતી હૈ, પેહલેસે યે સબ કામ કિયે જાતે હૈં, ઔર સફર સિર્ફ તીન દિનકા હૈ, લેકિન જિસ જગહ હમેશા હમેશા રહના હૈ, જહાંકી ઝિન્દગીકી કોઈ ઈન્તિહા નહીં હૈ ઉસ્કે લિયે યે ફિકર નહીં કે વહાંકા મકાન કૈસે બનાઉ ? વહાં કે લિયે કિસ તરહ બુકિંગ કરાઉ ? હુઝૂરે અકદસ (સ.અ.વ.) ફરમા રહે હૈં કે અકલમંદ શખ્સ વો હૈ જો મરનેકે બા'દ કે લિયે તૈયારી કરે, વરના વો બેવકૂફ હૈ, ચાહે વો કિતના હી બળા માલદાર ઔર સરમાયાદાર ક્યૂં ન બન જાએ. ઔર આખિરતકી તૈયારીકા રાસ્તા યે હૈ કે મૌતસે પેહલે મૌતકા ધ્યાન કરો કે એક દિન મુઝે ઈસ દુનિયાસે જાના હૈ.

મૌત ઔર આખિરતકા તસવ્વુર કરનેકા તરીકા

હકીમુલ ઉમ્મત હઝરત મૌલાના અશરફ અલી સાહબ થાનવી કદ્દસલ્લાહુ સિર્રહૂ ફરમાતે હૈં કે દિનમેં કોઈ વકત તન્હાઈકા નિકાલો, ફિર ઉસ વકતમેં ઝરાસા ઈસ બાતકા તસવ્વુર કિયા કરો કે મેરા આખિરી વકત આ ગયા હૈ, ફરિશ્તા રૂહ કબ્ઝ કરનેકે લિયે પહોંચ ગયા, ઉસને મેરી રૂહ કબ્ઝ કર લી, મેરે અઝીઝ ઔર રિશ્તેદારોંને

મેરે ગુસલ ઔર કફન દફનકા ઈન્તિઝામ શુરૂ' કર દિયા. બિલ આખિર મુઝે ગુસલ દેકર કફન પેહનાકર ઉઠાકર કબ્રસ્તાન લે ગએ, નમાઝે જનાઝા પળ્હકર મુઝે એક કબરમેં રખ્ખા, ફિર ઉસ કબરકો બંદ કર દિયા, ઔર ઉપરસે મનોં મિટ્ટી ડાલ કર વહાંસે રૂખસત હો ગએ. અબ મૈં અંધેરી કબરમેં તનહા હૂં, ઈતનેમેં સવાલ ઔર જવાબકે લિયે ફરિશ્તે આ ગએ, વો મુઝસે સવાલ ઔર જવાબ કર રહે હૈં.

ઉસ્કે બા'દ આખિરતકા તસવ્વુર કરો કે મુઝે દો બારહ કબરસે ઉઠાયા ગયા, અબ મૈદાને હશર કાઈમ હે, તમામ ઈન્સાન મૈદાને હશરકે અંદર જમા' હૈં, વહાં સખ્ત ગરમી લગ રહી હે, પસીના બેહ રહા હે, સૂરજ બિલ્કુલ કરીબ હે. હર શખ્સ પરેશાની કે આલમમેં હે, ઔર લોગ જાકર અંબિયા (અલૈ.) સે સિફારિશ કરા રહે હૈં કે અલ્લાહ તઆલાસે દરખ્વાસ્ત કરેં કે હિસાબ ઔર કિતાબ શુરૂ' હો. ફિર ઉસી તરહ હિસાબ ઔર કિતાબ, પુલસિરાત ઔર જન્નત ઔર જહન્નમકા તસવ્વુર કરે. રોઝાના ફજરકી નમાઝકે બા'દ તિલાવત, મુનાજાતે મકબૂલ ઔર અપને ઝિક્રો અઝકારસે ફારિગ હોનેકે બા'દ થોળાસા તસવ્વુર કર લિયા કરો કે યે વકત આનેવાલા હે, ઔર કુછ પતા નહીં કબ આ જાએ. કયા પતા આજહી આ જાએ. યે તસવ્વુર કરનેકે બા'દ દુઆ કરો કે યા અલ્લાહ ! મૈં દુનિયાકે કારોબાર ઔર કામ કાજકે લિયે નિકલ રહા હૂં, કહીં ઐસા ન હો કે ઐસા કામ કર ગુઝરૂ જો મેરી આખિરતકે

એઅતિબારસે મેરે લિયે હલાકતકા બાઈસ હો. રોઝાના યે તસવ્વુર કર લિયા કરો, જબ એક મરતબા મૌતકા ધ્યાન ઔર તસવ્વુર દિલમેં બૈઠ જાએગા તો ઈન્શાઅલ્લાહ અપની ઈસ્લાહ કરનેકી તરફ તવજ્જોહ ઔર ફિકર હો જાએગી.

હઝરત અબ્દુર્રહમાન ઈબ્ને અબી નુઅમ (રહ.)

એક બહોત બળે બુઝુર્ગ ઔર મુહદ્દિસ ગુઝરે હૈં, અબ્દુર્રહમાન ઈબ્ને અબી નુઅમ (રહ.). ઉન્કે ઝમાનેમેં એક શખ્સકે દિલમેં યે ખ્યાલ આયા કે મૈં મુખ્તલિફ મુહદ્દિસીન, ઉલમાઅ ઔર ફુકરાઅ ઔર બુઝુર્ગાને દીનસે યે સવાલ કરૂં કે અગર આપકો યે પતા ચલ જાએ કે કલ આપકી મૌત આનેવાલી હૈ, ઔર આપકી ઝિન્દગીકા સિર્ફ એક દિન બાકી હૈ તો આપ વો એક દિન કિસ તરહ ગુઝારેંગે, ઔર કિન કામોંમેં યે દિન ગુઝારેંગે ? સવાલ કરનેકા મકસદ યે થા કે ઈસ સવાલકે જવાબમેં યે બળે બળે મુહદ્દિસીન, ઉલમાઅ, બુઝુર્ગાને દીન, બેહતરીન કામોંકા ઝિકર કરેંગે, ઔર ઉસ દિનકો બેહતરીન કામોંમેં ખર્ચ કરેંગે, ઈસ તરહ મુઝે બેહતરીન કામોંકા પતા ચલ જાએગા, ઔર મૈં આઈન્દહ અપની ઝિન્દગીમેં વો બેહતરીન કામ અંજામ દૂંગા. ઈસ ખ્યાલસે ઉન્હોંને બહોતસે બુઝુર્ગોંસે સવાલ કિયા. અબ ઈસ સવાલકે જવાબમેં કિસીને કુછ કહા, ઔર કિસીને કુછ કહા, લેકિન વો શખ્સ જબ હઝરત અબ્દુર્રહમાન ઈબ્ને

અબી નુઅ્મ (રહ.) કે પાસ આયા, ઔર યે સવાલ કિયા તો આપને જવાબમેં ફરમાયા કે મૈં વાહી કામ કરૂંગા જો રોઝાના કરતા હૂં. ઈસ લિયે કે મૈંને પેહલે દિનસે અપના નિઝામુલ ઔકાત ઔર અપને મા'મૂલાત ઈસ ખ્યાલકો સામને રખકર બનાએ હૈં કે શાયદ યે દિન મેરી ઝિન્દગીકા આખિરી દિન હો, ઔર આજ મુઝે મૌત આ જાએ. ઈસ નિઝામુલ ઔકાતકે અંદર ઈતની ગુન્જાઈશ નહીં હૈ કે મૈં કિસી ઔર અમલકા ઈઝાફા કર સકું. જો અમલ રોઝાના કરતા હૂં, આખિરી દિન ભી વોહી અમલ કરૂંગા. યે હૈ ઈસ હદીસકા મિસ્દાક કે:

(મૂતૂ કબ્લ અન્ તમૂતૂ)

ઉન્હોંને મૌતકા ધ્યાન ઔર ઉસ્કા ઈસ્તિહઝાર કરકે અપની ઝિન્દગીકો ઈસ તરહ ઢાલ લિયા કે હર વકત મરનેકે લિયે તૈયાર બૈઠે હૈં. જબ આના ચાહે આ જાએ.

અલ્લાહ તઆલાસે મુલાકાતકા શૌક

ઈસીકે બારેમેં હદીસ શરીફમેં ફરમાયા કે :

(મન્ અહબ્બ લિકાઅલ્લાહિ અહબ્બલ્લાહુ લિકાઅહૂ) (સહીહ બુખારી)

જો અલ્લાહ તઆલાસે મિલના પસંદ કરતા હૈ, ઔર ઉસ્કો અલ્લાહ તઆલાસે મિલનેકા શૌક હોતા હૈ તો અલ્લાહ તઆલાકો ભી ઉસ્સે મિલનેકા શૌક હોતા હૈ. ઐસે લોગ તો હર વકત મૌતકે ઈન્તિઝારમેં બૈઠે હૈં. ઔર ઝબાને

2 હાલસે યે કેહ રહે હૈં કે :

ગદન્ નલ્કિલ્ અહિબ્બત મુહંમદન્ વહિઝ્બહૂ

કલકો અપને દોસ્તોંસે યા'ની મુહમ્મદ (સ.અ.વ.) ઔર આપકે સહાબાસે મુલાકાત હોગી. ઈસી મૌતકે ધ્યાનમેં ઝિન્દગી શરીઅત ઔર ઈત્તિબાએ સુન્નતકે અંદર ઢલ જાતી હૈ, ઔર હર વકત મૌતકે લિયે તૈયાર હો જાતે હૈં. બહરહાલ, થોળાસા વકત નિકાલકર મૌતકા તસવ્વુર કિયા કરો કે મૌત આનેવાલી હૈ, ઈસ્કે લિયે મૈંને કયા તૈયારી કી હૈ.

આજહી અપના મુહાસબા કર લો

ઈસ હદીસકે દૂસરે જુમલેમેં ઈરશાદ ફરમાયા :

(હાસબૂ કબ્લ અન્ તુહાસબૂ)

અપના હિસાબ લિયા કરો ઈસ્સે પેહલે કે તુમહારા હિસાબ લિયા જાએ. આખિરતમેં તુમહારે એક એક અમલકા હિસાબ લિયા જાએગા.

ફમંય્યઅ્મલ્ મિસ્કાલ ઝર્રતિન્ ખૈરંય્યરહૂ.
વમંય્યઅ્મલ્ મિસ્કાલ ઝર્રતિન્ શર્રંય્યરહૂ.

(સૂરએ ઝિલ્ઝાલ)

યા'ની તુમને જો અચ્છા કામ કિયા હોગા વો ભી સામને આ જાએગા. ઔર જો બુરા કામ કિયા હોગા વો ભી સામને આ જાએગા. કિસી ને ખૂબ કહા હૈ.

તુમ આજ હુવા સમઝો જો રોઝે જઝા હોગા

કિયામતકે રોઝ જો હિસાબ લિયા જાએગા તુમ ઉસ્સે પેહલે હી અપના હિસાબ લેના શુરૂ' કર દો, યા'ની

રોઝાના રાતકો હિસાબ લો કે આજ જો મેરા સારા દિન ગુઝરા, ઉસ્મેં કૌનસા અમલ ઐસા હૈ કે અગર ઉસ અમલકે બારેમેં કિયામતકે રોઝ મુઝસે પૂછા ગયા કે યે અમલ કયૂં કિયા થા? તો ઉસ્કા કયા જવાબ દૂંગા? રોઝાના ઈસ તરહ કર લિયા કરો.

સુબહકે વકત નફસસે મુઆહદહ(મુશારતહ)

ઈમામ ગઝાલી (રહ.) ને ઈસ્લાહકા એક અજીબો ગરીબ તરીકા તજવીઝ ફરમાયા હૈ. અગર હમ લોગ ઉસ તરીકે પર અમલ કર લેં તો વો ઈસ્લાહકે લિયે ફાઈદા દેનેવાલા નુસ્ખા હૈ. ઉસ્સે બેહતર કોઈ નુસ્ખા મિલના મુશ્કિલ હૈ. ફરમાતે હૈં કે રોઝાના ચંદ કામ કર લિયા કરો. એક યે કે જબ તુમ સુબહકો બેદાર હો તો અપને નફસસે એક મુઆહદહ કર લિયા કરો કે આજ કે દિન મૈં સુબહસે લેકર રાતકો સોને તક કોઈ ગુનાહ નહી કરૂંગા, ઔર મેરે ઝિમ્મે જિતને ફરાઇઝ ઔર વાજિબાત ઔર સુન્નતેં હૈં, ઉન્કો બજા લાઉંગા, ઔર જો મેરે ઝિમ્મે હુકૂકુલ્લાહ ઔર હુકૂકુલ ઈબાદ હૈં, ઉન્કો પૂરે તરીકેસે અદા કરૂંગા. અગર ગલતીસે ઈસ મુઆહદહકે ખિલાફ કોઈ અમલ હુવા તો અય નફસ! ઉસ અમલ પર તુઝે સઝા દૂંગા. યે મુઆહદહ એક કામ હુવા. જિસ્કા નામ હૈ મુશારતહ. યા'ની આપસમેં શર્ત લગાના.

મુઆહદહકે બા'દ દુઆ

હમારે હઝરત ડાકટર અબ્દુલ હય સાહબ (રહ.) ઈમામ ગ઼ઝાલી (રહ.) કી ઉસ પેહલી બાત પર થોળા ઈઝાફા ફરમાતે હુએ ફરમાયા કરતે કે યે મુઆહદહ કરનેકે બા'દ અલ્લાહ તઆલાસે કહો કે યા અલ્લાહ ! મૈંને યે મુઆહદહ કર લિયા હૈ કે આજકે દિન ગુનાહ નહીં કરૂંગા, ઔર ફરાઈઝ ઔર વાજિબાત સબ અદા કરૂંગા, શરીઅતકે મુતાબિક ચલૂંગા, અલ્લાહકે હુકૂક ઔર બંદોંકે હુકૂકકી પાબંદી કરૂંગા, લેકિન યા અલ્લાહ ! આપકી તૌફીકકે બગૈર મૈં ઈસ મુઆહદે પર કાઈમ નહીં રેહ સકતા, ઈસલિયે જબ મૈંને યે મુઆહદહ કર લિયા હૈ તો આપ મેરે ઈસ મુઆહદેકી લાજ રખ લીજિયે, ઔર મુઝે ઈસ મુઆહદે પર સાબિત કદમ રેહનેકી તૌફીક અતા ફરમાઈયે, ઔર મુઝે વા'દા તોડનેસે બચા લીજિયે, ઔર મુઝે ઈસ મુઆહદે પર પૂરી તરહ અમલ કરનેકી તૌફીક અતા ફરમા દીજિયે. યે દુઆ કર લો.

પૂરે દિન અપને આ'માલકા મુરાકબા

દુઆ કરનેકે બા'દ ઝિન્દગીકે કારોબારકે લિયે નિકલ જાઓ. અગર મુલાઝિમત કરતે હો તો મુલાઝિમત પર ચલે જાઓ. અગર તિજારત કરતે હો તો તિજારતકે લિયે નિકલ જાઓ. અગર દુકાન પર બૈઠતે હો તો વહાં ચલે

જાઓ. વહાં જાકર યે કરો કે હર કામ શુરૂ' કરનેસે પેહલે ઝરા સોચ લિયા કરો કે યે કામ મેરે ઈસ મુઆહદેકે ખિલાફ તો નહીં હૈ. યે લફ્ઝ જો ઝબાનસે નિકાલ રહા હૂં યે ઉસ મુઆહદેકે ખિલાફ તો નહીં હૈ ? અગર ખિલાફ નઝર આએ તો ઉસ્સે બચનેકી કોશિશ કરો. ઈસ્કો **મુરાકબા** કહા જાતા હૈ, યે દૂસરા કામ હૈ.

સોનેસે પેહલે મુહાસબા

તીસરા કામ રાતકો સોનેસે પેહલે કિયા કરો. વો હૈ **મુહાસબા**. અપને નફસસે કહો કે તુમને સુબહ યે મુઆહદા કિયા થા કે કોઈ ગુનાહકા કામ નહીં કરૂંગા, ઔર હર કામ શરીઅતકે મુતાબિક કરૂંગા, તમામ અલ્લાહકે હુકૂક ઔર બંદોંકે હુકૂકકી અદાયગી કરૂંગા. અબ બતાઓ કે તુમને કૌનસા કામ ઈસ મુઆહદેકે મુતાબિક કિયા, ઔર કૌનસા કામ ઈસ મુઆહદેકે ખિલાફ કિયા ? ઈસ તરહ અપને પૂરે દિનકે તમામ આ'માલકા જાઈઝા (જાંચ) લો. સુબહ જબ મૈં ઘરસે બાહિર નિકલા થા તો ફલાં આદમીસે કયા બાત કહી થી ? જબ મૈં મુલાઝિમત પર ગયા તો વહાં અપને ફરાઈઝ મૈંને કિસ તરહ અદા કિયે ? તિજારત મૈંને કિસ તરહ કી ? હલાલ તરીકેસે કી યા હરામ તરીકેસે કી ? ઔર જિતને લોગોંસે મુલાકાત કી ઉન્કે હુકૂક કિસ તરહ અદા કિયે ? બીવી બચ્ચોં કે હુકૂક કિસ તરહ અદા કિયે? ઈન સબ મઆમલાતકા જાઈઝા લો. ઈસ્કા નામ હૈ **મુહાસબા**.

ફિર શુક્ર અદા કરો

ઈસ **મુહાસબાકે** નતીજેમેં અગર યે બાત સામને આએ કે તુમને સુબ્હ જો મુઆહદહ કિયા થા, ઉસ્મેં કામિયાબ હો ગએ તો ઉસપર અલ્લાહ તઆલાકા શુક્ર અદા કરો કે યે અલ્લાહ ! તેરા શુક્ર હૈ કે તૂને ઈસ મુઆહદે પર કાઈમ રેહનેકી તૌફીક દી, **અલ્લાહુમ્મ લકલ્હમ્દુ વ લકશ્શુક્રુ**: ઈસ શુક્રકા નતીજા વો હોગા જિસ્કા અલ્લાહ તઆલાને ઈસ આયતમેં વા'દા ફરમાયા હૈ કે :

(લઈન્ શકર્તુમ્ લઅઝીદન્નકુમ)

અગર તુમ નેઅમત પર શુક્ર અદા કરોગે તો અલ્લાહ તઆલા વો નેઅમત ઔર ઝિયાદહ દેંગે, લિહાઝા જબ તુમને ઉસ મુઆહદે પર કાઈમ રેહનેકી નેઅમત પર શુક્ર અદા કિયા તો આઈન્દા ઉસ નેઅમતમેં ઔર ઈઝાફા હોગા. ઔર ઉસપર સવાબ મિલેગા.

વરના તૌબા કરો

ઔર અગર ઈસ **મુહાસબા** કે નતીજેમેં યે બાત સામને આએ કે ફલાં મૌકા' પર ઈસ મુઆહદેકી ખિલાફ વરઝી હો ગઈ, ફલાં મૌકા' પર મૈં ભટક ગયા ઔર ફિસલ ગયા ઔર અપને ઈસ અહદ પર કાઈમ ન રેહ સકા, તો ઉસ વકત ફૌરન તૌબા કરો ઔર યે કહો કે યા અલ્લાહ! મૈંને યે મુઆંહદહ તો કિયા થા, લેકિન નફસ ઔર શૈતાનકે

જાલમેં આકર મૈં ઉસ મુઆહદે પર કાઈમ નહીં રેહ સકા, યા અલ્લાહ ! મૈં આપસે મઆફી માંગતા હૂં, ઔર તૌબા કરતા હૂં, આપ મુઝે મઆફ ફરમા દીજિયે.

અપને નફ્સ પર સઝા જારી કરો.

તૌબા કરનેકે સાથ અપને નફ્સકો કુછ સઝા ભી દો, ઔર અપને નફ્સસે કહો કે તુમને ઈસ મુઆહદેકી ખિલાફ વરઝી કી હૈ, લિહાઝા તુમ્હેં અબ આઠ રકા'ત નફ્લ પઢની હોગી. યે સઝા સુબહકો મુઆહદહ કરતે વકત હી તજવીઝ કર લો. લિહાઝા રાતકો અપને નફ્સસે કહો કે તુમને અપની રાહત ઔર આરામકે ખાતિર ઔર થોડીસી લઝ્ઝત હાસિલ કરનેકે ખાતિર મુઝે વા'દા તોડનેકે અંદર મુબતલા કિયા, ઈસ લિયે અબ તુમ્હેં થોડી સઝા મિલની ચાહિયે, લિહાઝા તુમ્હારી સઝા યે હૈ કે અબ સોનેસે પેહલે આઠ રકા'ત નફ્લ અદા કરો. ઉસ્કે બા'દ સોનેકે લિયે બિસ્તર પર જાઓ. ઈસ્સે પેહલે સોના બંદ.

સઝા મુનાસિબ ઔર મો'તદિલ હો.

હઝરત થાનવી (રહ.) ફરમાતે હૈં કે ઐસી સઝા મુકર્રર કરો જિસમેં નફ્સ પર થોડી મશક્કત ભી હો, ન બહોત ઝિયાદહ હો કે નફ્સ બિદક (ભળક) જાએ, ઔર ન ઈતની કમ હો કે નફ્સ કો ઉસ્સે મશક્કત હી ન હો, જૈસે હિન્દુસ્તાનમેં જબ સર સૈયદ મરહૂમને અલીગઢ કોલેજ કાઈમ કિયા, ઉસ વકત તલબા પર યે લાઝિમ કર દિયા થા

કે તમામ તલબા પાંચ વકતકી નમાઝેં મસ્જિદમેં જમાઅતકે સાથ અદા કરેંગે, ઔર જો તાલિબે ઈલ્મ નમાઝસે ગૈર હાઝિર હોગા ઉસ્કો જુરમાના (દંડ) અદા કરના પળેગા, ઔર એક નમાઝકા જુરમાના શાયદ એક આના મુકર્રર કર દિયા. ઉસ્કા નતીજા યે હુવા કે જો તલબા ખૂશહાલ ઔર દૌલતમંદ થે, વો પૂરે મહીનેકી તમામ નમાઝોંકા જુરમાના ઈખટ્ઠા પેહલેહી 'જમા' કરા દિયા કરતે થે કે યે જુરમાના હમસે વુસૂલ કર લો, ઔર નમાઝકી છુટ્ટી. હઝરત થાનવી (રહ.) ફરમાતે હૈં કે ઈતના કમ ઔર મા'મૂલી જુરમાના ભી ન હો કે આદમી ઈખટ્ઠા જમા' કરા દે, ઔર ન ઈતના ઝિયાદહ હો કે આદમી ભાગ જાએ, બલ્કે દરમિયાના ઔર મો'તદિલ જુરમાના મુકર્રર કરના ચાહિયે. જૈસે આઠ રકા'ત નફ્લ પળ્હનેકી સઝા મુકર્રર કરના એક મુનાસિબ સઝા હૈ.

કુછ હિમ્મત કરની પળેગી.

બહરહાલ, અગર નફ્સકી ઈસ્લાહ કરની હૈ તો થોળે બહોત હાથ પાઉ હિલાને પળેંગે, કુછ ન કુછ મશક્કત બરદાશ્ત કરની પળેગી, કુછ ન કુછ હિમ્મત તો કરની હોગી, ઔર ઉસ્કે લિયે અઝ્મ ઔર ઈરાદા કરના હોગા, વૈસે હી બૈઠે બૈઠે તો નફ્સકી ઈસ્લાહ નહીં હો જાએગી. લિહાઝા યે તય કર લો કે જબ કભી નફ્સ ગલત રાસ્તે પર જાએગા તો ઉસ વકત આઠ રકા'ત નફ્લ ઝરૂર પળ્હૂંગા. જબ નફ્સકો પતા ચલેગા કે યે આઠ રકા'ત પળ્હનેકી એક

નઈ મુસીબત ખળી હો ગઈ, તો અઈન્દા કલ વો નફ્સ તુમ્હેં ગુનાહસે બચાનેકી કોશિશ કરેગા, તાકે ઉસ આઠ રકા'ત નફ્લસે જાન છૂટ જાએ. ઈસ તરહ વો નફ્સ આહિસ્તા આહિસ્તા ઈન્શાઅલ્લાહ સીધે રાસ્તે પર આ જાએગા, ઔર ફિર તુમહેં નહીં બેહકાએગા.

યે ચાર કામ કર લો.

ઈમામ ગઝાલી (રહ.) કી નસીહતકા ખુલાસા યે હૈ કે ચાર કામ કર લો :

(૧) સુબહકે વકત મુશારતહ યા'ની મુઆહદહ.

(૨) હર અમલકે વકત મુરાકબા.

(૩) રાતકો સોનેસે પેહલે મુહાસબા.

(૪) અગર નફ્સ બહક જાએ તો સોનેસે પેહલે મુઆકબા યા'ની ઈસ્કો સઝા દેના.

યે અમલ મુસલસલ કરના હોગા

એક બાત ઔર યાદ રખની ચાહિયે કે દો ચાર રોઝ યે અમલ કરનેકે બા'દ યે મત સમઝ લેના કે બસ અબ હમ પહોંચ ગએ ઔર બુઝુર્ગ બન ગએ, બલ્કે યે અમલ તો મુસલસલ કરના હોગા. ઔર ઉસ્મેં યે હોગા કે કિસી દિન તુમ ગાલિબ આ જાઓગે ઔર કિસી દિન શૈતાન ગાલિબ આ જાએગા, લેકિન ઐસા ન હો કે ઉસ્કે ગાલિબ આનેસે તુમ ઘભરા જાઓ ઔર યે અમલ છોળ બૈઠો, ઈસ લિયે કે ઉસ્મેં ભી અલ્લાહ તઆલાકી હિકમત ઔર મસ્લિહત હૈ.

ઈન્શાઅલ્લાહ ઈસ તરહ ગિરતે પળતે એક દિન મંઝિલે મકસૂદ તક પહોંચ જાઓગે. ઔર અગર યે અમલ કરનેકે બા'દ પેહલે દિન હી મંઝિલે મકસૂદ પર પહોંચ જાઓગે તો ઉસ્કા નતીજા યે હોગા કે દિમાગમેં યે ખન્નાસ સવાર હો જાએગા કે મૈં તો જુનૈદ ઔર શિબ્લી બન ગયા. ઈસ લિયે કભી ઈસ અમલકે ઝરીઆ કામિયાબી હોગી ઔર કભી નાકામી હોગી, જિસ દિન કામિયાબી હો જાએ તો ઉસપર અલ્લાહકા શુક્ર અદા કરો, ઔર જિસ દિન નાકામી હો જાએ ઉસ દિન તૌબા ઔર ઈસ્તિગફાર કરો, ઔર અપને નફ્સ પર સઝા જારી કરો, ઔર અપને બુરે કામ પર નદામત ઔર શકિસ્તગીકા ઈઝહાર કરો. યે નદામત ઔર શકિસ્તગી ઈન્સાનકો કહાંસે કહાં પહોંચા દેતી હૈ.

હઝરત મુઆવિયહ (રદિ.) કા એક વાકિઆ

હઝરત થાનવી (રહ) ને હઝરત મુઆવિયહ (રદિ.) કા કિસ્સા લિખ્ખા હૈ, કે આપ રોઝાના તહજ્જુદકી નમાઝકે લિયે બેદાર હુવા કરતે થે. એક દિન આપકી આંખ લગ ગઈ ઔર તહજ્જુદ કઝા હો ગઈ. સારા દિન રોતે રોતે ગુઝાર દિયા ઔર તૌબા ઔર ઈસ્તિગફાર કી કે યા અલ્લાહ! આજ મેરી તહજ્જુદ છૂટ ગઈ. અગલી રાત જબ સોએ તો તહજ્જુદકે વકત એક શખ્સ આયા ઔર આપકો તહજ્જુદકે લિયે બેદાર કિયા, આપને બેદાર હોકર દેખા

કે યે બેદાર કરનેવાલા શખ્સ કોઈ અજનબી મા'લૂમ હોતા હે. આપને પૂછા કે તુમ કૌન હો ? ઉસને કહા કે મૈં ઈબલીસ હૂં. આપને ફરમાયા કે અગર તૂ ઈબલીસ હે તો તહજ્જુદકી નમાઝકે લિયે ઉઠાનેસે તુઝે ક્યા ગર્ઝ ? વો શૈતાન કેહને લગા, બસ આપ ઉઠ જાઈયે ઔર તહજ્જુદ પઢ લીજિયે. હઝરત મુઆવિયહ (રદિ.) ને ફરમાયા કે તુમ તો તહજ્જુદસે રોકનેવાલે હો, તુમ ઉઠાનેવાલે કૈસે બન ગએ? શૈતાનને જવાબ દિયા કે બાત દર અસલ યે હે કે ગુઝિશ્તા રાત મૈંને આપકો તહજ્જુદકે વકત સુલા દિયા ઔર આપકી તહજ્જુદ છુળવા દી, લેકિન સારા દિન આપ તહજ્જુદ છૂટને પર રોતે રહે, ઔર ઈસ્તિગફાર કરતે રહે, જિસ્કે નતીજેમેં આપકા દરજા ઈતના બુલંદ હો ગયા કે તહજ્જુદ પઢનેસે ભી ઈતના બુલંદ ન હોતા. ઈસ્સે ઈચ્છા તો યે થા કે આપ તહજ્જુદ હી પઢ લેતે, ઈસ લિયે આજ મૈં ખૂદ આપકો તહજ્જુદકે લિયે ઉઠાને આયા હૂં , તાકે આપકા દરજા મઝીદ બુલંદ ન હો જાએ.

નદામત ઔર તૌબાકે ઝરીઆ દરજાતકી બુલંદી

બહરહાલ, અગર ઈન્સાનકો અપની ગુઝિશ્તા ગલતી પર સચ્ચે દિલસે નદામત હો. ઔર આઈન્દા ઉસ્કી તરફ ન લૌટનેકા અઝ્મ હો તો ઉસ્કે ઝરીઆ અલ્લાહ તઆલા ઉસ બંદે કે દરજાત બુલંદ ફરમા કર ઉસ્કો કહાંસે કહાં

પહોંચા દેતે હૈં. હમારે હઝરત ડાકટર અબ્દુલ હય સાહબ (રહ.) ફરમાયા કરતે થે કે જબ કોઈ બંદા ગલતીકે બા'દ અલ્લાહ તઆલાકી તરફ રૂજૂઅ કરતા હૈ ઔર મઆફી માંગતા હૈ તો અલ્લાહ તઆલા ઉસ બંદેસે ફરમાતે હૈં કે તુઝસે જો યે ગલતી હુઈ, ઉસ ગલતીને તુમહેં હમારી સત્તારી, હમારી ગફ્ફારી ઔર હમારી રહમતકી ઠહેરનેકી જગહ બના દિયા, ઔર યે ગલતી ભી તુમહારે હકમેં ફાઈદા મંદ બન ગઈ. હદીસ શરીફમેં આતા હૈ કે જબ ઈદુલ ફિત્રકા દિન આતા હૈ તો અલ્લાહ તઆલા અપની ઈઝ્ઝત ઔર જલાલકી કસમ ખાકર ફરિશ્તોંસે ફરમાતે હૈં કે આજ યે લોગ યહાં જમા' હોકર ફરીઝા અદા કર રહે હૈં ઔર મુઝે પુકાર રહે હૈં. મુઝસે મગફિરત તલબ કર રહે હૈં ઔર અપને મકાસિદ માંગ રહે હૈં. મેરી ઈઝ્ઝત ઔર મેરે જલાલાકી કસમ! મૈં ઝરૂર આજ ઉન્કી દુઆએં કુબૂલ કરૂંગા. ઔર ઉન્કી બુરાઈયોં ઔર ગુનાહોંકો ભી હસનાત ઔર નેકીયોંમેં તબદીલ કર દૂંગા. અબ સવાલ પૈદા હોતા હૈ કે યે ગુનાહ ઔર યે બુરાઈયાં કિસ તરહ નેકીયોંમેં તબદીલ હો જાએંગી ? ઉસ્કા જવાબ યે હૈ કે જબ કિસી ઈન્સાનસે ગફલત ઔર નાદાનીસે એક ગુનાહ સરઝદ હો ગયા, ઔર ઉસ્કે બા'દ વો નદામત ઔર અફસોસકે સાથ અલ્લાહ તઆલાકી તરફ રૂજૂઅ કરતા હૈ, ઔર અલ્લાહ તઆલાકો પુકારતા હૈ કે યા અલ્લાહ ! ગફલત ઔર નાદાનીસે યે ગુનાહ હો ગયા, મઆફ ફરમા દીજિયે. તો અલ્લાહ તઆલા ઉસ્કી નદામતકી વજહસે ન સિર્ફ યે કે

ગુનાહ મઆફફરમા દેતે હૈં, બલ્કે ઉસ્કી વજહસે ઉસ્કે દરજાત ભી બુલંદ ફરમા દેતે હૈં. ઔર ઈસ તરહ વો ગુનાહ ભી દરજાતકી બુલંદીકા સબબ બન જાતા હૈ, ઔર ઉસ્કે હકમેં ખૈર બન જાતા હૈ, જૈસા કે કુર્આને કરીમમેં ફરમાયા:

(ફ ઉલાઈક યુબદ્દિલુલ્લાહુ સય્યિઆતિહિમ્ હસનાત) (સૂરએ ફુરકાન નં.૭૦)

યા'ની અલ્લાહ તઆલા ઉન્કી બુરાઈયોંકો નેકિયોંમેં તબદીલ ફરમા દેતે હૈં.

ઐસી તૈસી મેરે ગુનાહોંકી

હમારે એક બુઝુર્ગ ગુઝરે હૈં હઝરત બાબા નજમ અહસન સાહબ (રહ.). હઝરત થાનવી (રહ.) કે મજાઝે સોહબત થે, બહોત ઉંચે મકામકે બુઝુર્ગ થે. વો શે'ર ભી કહા કરતે થે. ઉન્કા એક શે'ર મુઝે બહોત પસંદ હૈ, ઔર બાર બાર યાદ આતા હૈ, વો યે કે :

દૌલતેં મિલ ગઈ હૈં આહોં કી
ઐસી તૈસી મેરે ગુનાહોં કી

યા'ની જબ અલ્લાહ તઆલાને ગુનાહોં પર નદામત ઔર આજિઝી ઔર નિયાઝમંદી ઔર આહો બુકા અતા ફરમા દી, ઔર હમ દુઆ ભી કર રહે હૈં કે યા અલ્લાહ ! મેરે ઉસ ગુનાહકો મઆફ ફરમા દીજિયે, મુઝસે ગલતી હો ગઈ. તો અબ ગુનાહ કુછ નુકસાન નહી પહોંચા સકતે. યે ગુનાહ ભી અલ્લાહ તઆલાકા પૈદા કિયા હુવા હૈ. ઔર અલ્લાહ તઆલાને કોઈ ચીઝ હિકમતસે ખાલી પૈદા નહી કી.

લિહાઝા ગુનાહકે પૈદા કરનેમેં ભી હિકમત ઔર મસ્લિહત હૈ, વો યે કે ગુનાહ હો જાનેકે બા'દ જબ તૌબા કરોગે, ઔર નદામતકે સાથ આહો બુકા કરોગે ઔર આઈન્દા ગુનાહ ન કરનેકા અઝ્મ કરોગે તો ઉસ તૌબાકે નતીજેમેં અલ્લાહ તઆલા તુમહેં કહાંસે કહાં પહોંચા દેંગે.

નફ્સસે ઝિન્દગી ભરકી લળાઈ હૈ

લિહાઝા રાતકો જબ પૂરે દિનકે આ'માલકા મુહાસબા કરતે વકત પતા ચલે કે આજ ગુનાહ સરઝદ હો ગએ હૈં તો અબ તૌબા ઔર ઈસ્તિગફાર કરો, ઔર અલ્લાહ તઆલાકી તરફ રૂજૂઅ કરો ઔર માયૂસ મત હો જાઓ. ઈસ લિયે કે યે ઝિન્દગી એક જિહાદ ઔર લળાઈ હૈ, જિસમેં મરતે દમ તક નફ્સ ઔર શૈતાનસે લળાઈ ઔર મુકાબલા કરના હૈ, ઔર મુકાબલેકે અંદર યે તો હોતા હૈ કે કભી તુમને ગિરા દિયા, કભી દૂસરેને ગિરા દિયા, લિહાઝા અગર શૈતાન તુમહેં ગિરા દે તો ઉસ વકત હિમ્મત હાર કર પળે મત રેહના, બલ્કે દો બારહ નએ અઝ્મ ઔર વલવલેકે સાથ ખળે હો જાઓ, ઔર ફિર શૈતાનકે મુકાબલેકે લિયે તૈયાર હો જાઓ. ઔર યે તુમહારે સાથ અલ્લાહ તઆલાકા વા'દા હૈ કે અગર તુમ હિમ્મત નહી હારોગે, બલ્કે દો બારહ મુકાબલેકે લિયે ખળે હો જાઓગે, ઔર અલ્લાહ તઆલાકે સાથ મદદ માંગતે રહોગે તો ઈન્શાઅલ્લાહ આખિરકાર ફતહ તુમહારી હોગી. અલ્લાહ તઆલાકા વા'દા હૈ :

વલ્આકિબતુ લિલ્મુત્તકીન (સૂરએ કસસ નં. ૮૩) અંજામ મુત્તકિયોં કે હાથમેં હે, ફતહ તુમહારી હોગી.

તુમ કદમ બળહાઓ, અલ્લાહ તઆલા થામ લેંગે.

એક ઔર જગહ ઈરશાદ ફરમાયા :

(વલ્લઝીન જાહદૂ ફીના લનહૃદિયન્નહુમ્ સુબુલના) (સૂરએ અન્કબૂત નં. ૬૯)

જિન લોગોંને હમારે રાસ્તેમેં જિહાદ કિયા. યા'ની નફ્સ ઔર શૈતાનકે સાથ તુમને ઈસ તરહ લળાઈ કી કે વો શૈતાન તુમહેં ગલત રાસ્તે પર લે જા રહા હે, ઔર તુમ ઉસ્સે મુકાબલા કર રહે હો, ઔર કોશિશ કરકે ગલત રાસ્તેસે બચ રહે હો તો ફિર હમારા વા'દા હૈ કે હમ ઝરૂર બિઝ્ઝરૂર મુકાબલા કરને ઔર કોશિશ કરનેવાલોંકો અપને રાસ્તેકી હિદાયત દેંગે. હઝરત થાનવી (રહ.) ફરમાતે થે કે મૈં ઈસ આયતકા તરજુમા યે કરતા હૂં કે જો લોગ હમારે રાસ્તેમેં કોશિશ કરતે હૈં તો હમ ઉન્કા હાથ પકળકર અપને રાસ્તે પર લે ચલતે હૈં.

ફિર એક મિસાલકે ઝરીઆ ઈસ આયાતકો સમઝાતે હૂએ ફરમાતે કે જબ બચ્ચા ચલનેકે કાબિલ હો જાતા હૈ તો ઉસ વકત માં-બાપકી ખ્વાહિશ યે હોતી હૈ કે વો બચ્ચા ચલે, ચુનાંચે ઉસ્કો ચલના સિખાતે હૈં ઔર ઉસ્કો થોળી દૂર ખળા કર દેતે હૈં, ઔર ફિર ઉસ બચ્ચેકો અપને પાસ

બુલાતે હૈં કે બેટા હમારે પાસ આઓ. અગર બચ્ચા વહી ખળા રહે ઔર કદમ આગે ન બળ્હાએ તો માં–બાપ ભી દૂર ખળે રહેંગે, ઔર ઉસ્કો ગોદમેં નહી ઉઠાએંગે. લેકિન અગર બચ્ચેને એક કદમ બળ્હાયા, ઔર દૂસરે કદમ પર વો ગિરને લગા તો અબ માં–બાપ ઉસ્કો ગિરને નહી દેતે, બલ્કે આગે બળ્હકર ઉસ્કો થામ લેતે હૈં ઔર ગોદમેં ઉઠા લેતે હૈં. ઈસ લિયે કે બચ્ચેને કદમ બળ્હાકર અપનીસી કોશિશ કર લી. ઉસી તરહ જબ ઈન્સાન અલ્લાહ તઆલાકે રાસ્તેમેં ચલતા હૈ તો કયા અલ્લાહ તઆલા ઉસ્કો બે યારો મદદગાર છોળ દેંગે, ઔર ઉસ્કો નહી થામેંગે ? ઐસા નહી કરેંગે. બલ્કે ઈસ આયતમેં વા'દા હૈ કે જબ તુમ ચલનેકી કોશિશ કરોગે તો હમ આગે બળ્હકર તુમ્હેં ગોદમેં ઉઠાકર લે જાએંગે. ઈસ લિયે આગે કદમ બળ્હાઓ, હિમ્મત કરો, કોશિશ કરો, માયૂસ હોકર મત બૈઠ જાઓ.

સૂએ માયૂસી મર્દ ઉમ્મીદ હા અસ્ત
સૂએ તારીકી મર્દ ખૂરશીદ હા અસ્ત

ઉન્કે દરબારમેં માયૂસી ઔર તારીકીકા ગુઝર નહી હૈ. લિહાઝા નફ્સ ઔર શૈતાનસે મુકાબલા કરતે રહો, અગર ગલતી હો જાએ તો ફિર ઉમ્મીદકા દામન મત છોળો, માયૂસ મત હો જાઓ, બલ્કે કોશિશ જારી રખ્ખો, ઈન્શાઅલ્લાહ તુમ એક દિન ઝરૂર કામિયાબ હો જાઓગે.

ખુલાસા યે હૈ કે તુમ અપને હિસ્સેકા કામ કર લો, અલ્લાહ તઆલા અપને હિસ્સેકા કામ ઝરૂર કરેંગે. યાદ રખ્ખો, તુમહારે હિસ્સેમેં જો કામ હૈં ઉસ્મેં નુકસ ઔર કમી

હો સકતી હે, અલ્લાહ તઆલાકે હિસ્સેકે કામમેં નુકસ ઔર કમી નહીં હો સકતી. લિહાઝા જબ તુમ કદમ બળ્હાઓગે તો તુમહારે લિયે રાસ્તે ખુલેંગે ઈન્શાઅલ્લાહ. ઈસીકી તરફ હુઝૂરે અકદસ (સ.અ.વ.) ને ઈસ હદીસમેં ઈશારા ફરમાયા કે :

(મૂતૂ કબ્લ અન્ તમૂતૂ વ હાસબૂ કબ્લ અન્ તુહાસબૂ)

યા'ની મરનેસે પેહલે મરો. ઔર આખિરતકે હિસાબસે પેહલે અપના મુહાસબા કર લો,

અલ્લાહ તઆલાકે સામને ક્યા યે જવાબ દોગે ?

હમારે હઝરત ડાકટર અબ્દુલ હય સાહબ (રહ.) ફરમાયા કરતે થે કે મુહાસબાકા એક તરીકા યે હે કે યે તસવ્વુર કરો કે આજ તુમ મૈદાને હશરકે અંદર ખળે હો. ઔર તુમ્હારા હિસાબ ઔર કિતાબ હો રહા હે. નામએ આ'માલ પેશ હો રહે હૈં. તુમહારે નામએ આ'માલકે અંદર જો તુમહારે બુરે આ'માલ દાખિલ હૈં, વો સબ સામને આ રહે હૈં. ઔર અલ્લાહ તઆલા તુમસે સવાલ કર રહે હૈં કે તુમને યે બુરે આ'માલ ઔર ગુનાહ ક્યૂં કિયે થે ? ક્યા ઉસ વકત તુમ અલ્લાહ તઆલાકો વોહી જવાબ દોગે જો આજ તુમ મૌલવીયોંકો દેતે હો ? આજ જબ તુમસે કોઈ મૌલવી યા ઈસ્લાહ કરનેવાલા યે કેહતા હે કે ફલાં કામ મત કરો, નિગાહોંકી હિફાઝત કરો, સૂ[illegible]ઓ, ગીબત ઔર ઝૂઠસે

બચો, ટી.વી. કે અંદર જો બેહયાઈ ઔર નંગેપનકે પ્રોગ્રામ આ રહે હૈ ઉન્કો મત દેખો, શાદી બિયાહકી તકરીબાતમેં બે પરદગીસે બચો. તો ઈન બાતોં કે જવાબમેં તુમ મૌલવી સાહબકો યે જવાબ દેતે હો કે હમ કયા કરેં. ઝમાના હી ઐસા ખરાબ હૈ, સારી દુનિયા તરક્કી કર રહી હૈ, ચાંદ પર પહોંચ ગઈ હૈ, કયા હમ ઉન્સે પીછે રેહ જાએં, ઔર દુનિયાસે કટ કર બૈઠ જાએં. ઔર આજકે ઈસ મઆશરેમેં યે સબ કામ કિયે બગૈર આદમીકા ગુઝારા મુમકિન નહી હૈ. યે વો જવાબ હૈ જો આજ તુમ મૌલવીયોં કે સામને દેતે હો, કયા અલ્લાહ તઆલાકે સામને ભી યેહી જવાબ દોગે? કયા યે જવાબ વહાં અલ્લાહ તઆલાકે સામને કાફી હોગા? ઝરા દિલ પર હાથ રખકર સોચકર બતાઓ. અગર યે જવાબ વહાં નહી ચલેગા તો ફિર આજ દુનિયામેં ભી યે જવાબ કાફી નહી હો સકતા.

હિમ્મત ઔર હૌસલા ભી અલ્લાહ તઆલાસે માંગો

ઔર અગર તુમ અલ્લાહ તઆલાકે સામને યે જવાબ દોગે કે યા અલ્લાહ ! માહોલ ઔર મઆશરેકી વજહસે મૈં ગુનાહ કરને પર મજબૂર થા. તો અલ્લાહ તઆલા યે સવાલ કરેંગે કે અચ્છા યે બતાઓ કે તુમ મજબૂર થે યા મૈં મજબૂર થા ? તુમ યે જવાબ દોગે કે યા અલ્લાહ ! મૈં હી મજબૂર થા. આપ મજબૂર નહી થે. અલ્લાહ તઆલા

ફ઼રમાએંગે કે જબ મૈં મજબૂર નહીં થા તો તુમને મુઝસે અપની ઉસ મજબૂરીકો દૂર કરનેકી દુઆ ક્યૂં નહીં કી ? ઔર ક્યા મૈં તુમહારી ઉસ મજબૂરીકો દૂર કરને પર કાદિર નહીં થા ? અગર મૈં કાદિર થા તો મુઝસે માંગતે, ઔર યે કેહતે કે યા અલ્લાહ ! યે મજબૂરી પેશ આ ગઈ હે, યા તો આપ ઈસ મજબૂરીકો દૂર ફ઼રમા દીજિયે, યા ફ઼િર પકળ મત ફ઼રમાઈયે, ઔર મુઝે ઈસપર સઝા મત દીજિયે. બતાઈયે ! ક્યા તુમહારે પાસ અલ્લાહ તઆલા કે ઈસ સવાલકા જવાબ હે ? અગર જવાબ નહીં હે તો ફ઼િર આજ ઝિન્દગીકે અંદર યે કામ કર લો. વો યે કે જિન કામોંકે કરને પર તુમ અપને આપકો મજબૂર પા રહે હો, ચાહે હકીકતમેં મજબૂર હો, યા મઆશરેકી વજહસે મજબૂર હો, ઉસ્કે બારેમેં અલ્લાહ તઆલાસે રોઝાના દુઆ કર લો કે યા અલ્લાહ ! યે મજબૂરી પેશ આ ગઈ હે, ઈસ્કી વજહસે મેરે અંદર ઈસ્સે બચનેકી હિમ્મત નહીં હો રહી હે, આપ કાદિરે મુતલક હૈં, ઈસ મજબૂરીકો ભી દૂર કર સકતે હૈં, ઔર ઈસ બે હિમ્મતીકો ભી દૂર કર સકતે હૈં. ઈસ મજબૂરીકો દૂર કર દીજિયે, ઔર ઈસ ગુનાહસે બચનેકી હિમ્મત ઔર હૌસલા અતા ફ઼રમા દીજિયે.

ઉન્કી નવાઝિશોંમેં તો કોઈ કમી નહીં.

બહરહાલ, અલ્લાહ તઆલાસે માંગો, યે તજુર્બા હે કે જબ કોઈ બંદા અલ્લાહ તઆલાસે ઈસ તરહ માંગતા હે

તો અલ્લાહ તઆલા ઝરૂર અતા ફરમા દેતે હૈં. અગર કોઈ માંગે હી નહી તો ઉસ્કા કોઈ ઈલાજ નહી. હમારે હઝરત વાલા (રહ.) યે શે'ર પળ્હા કરતે થે કે :

કોઈ હુસ્ન શનાસ અદા ન હો તો કયા ઈલાજ
ઉન્કી નવાઝિશોંમેં તો કોઈ કમી નહીં

લિહાઝા માંગનેવાલા હી ન હો તો ઉસ્કા કોઈ ઈલાજ નહી. ઉન્કા દામને રહમત ખુલા હૈ. બહરહાલ આજ હમને સુબહ ઔર શામ ચાર કામ કરનેકા જો નુસ્ખા પળ્હા હૈ અગર હમ ઉસપ્પર અમલ કરનેવાલે હો જાએં તો ઈન્શાઅલ્લાહ ઈસ હદીસ પર અમલ કરનેવાલે બન જાએંગે. અલ્લાહ તઆલા હમ સબકી મગફિરત ફરમાએ ઔર ઈન બાતોં પર અમલ કરનેકી તૌફીક અતા ફરમાએ. આમીન.

વ આખિરૂ દઅ્વાના અનિલ્હમ્દુ લિલ્લાહિ
રબ્બિલ્ આલમીન.



હમારી બેહતરીન નામી
ઈસ્લામી કીતાબેં ગુજરાતીમેં

ગુજ. ફઝાઈલે આ'માલ કંથારીયા ટાઈપ ગુજ. ખસાઈલે નબવી (સ.)

ગુજ. ફઝાઈલે આ'માલ દુવુમ અરબી સાથે ગુજ. માં-બાપના હક્કો

ગુજ. રાહે નજાત (હ. મૌ. મુહમ્મદ ઉમર સા. પાલનપુરી)

ગુજ. ફઝાઈલે હજ અરબી સાથે ગુજ. કફન અને દફનના એહકામો

ગુજ. ફઝાઈલે સદકાત ભાગ ૧-૨ અરબી સાથે ગુજ. આઈનએ નમાઝ

ગુજ. કયામત કયારે આવશે ગુજ. મોતકા મંઝર ગુજ. મોતકી યાદ

ગુજ. કબરની પેહલી રાત ગુજ. મરનેસે પેહલે મૌતકી તૈયારી કીજીયે

ગુજ. દા'વત વ તબ્લીગ (મૌ. મુહમ્મદ ઉમર સા. કી તબ્લીગી તકરીરેં)

ગુજ. પાકીઝા ઝિંદગી (મૌ. મુહમ્મદ ઉમર સા. પાલનપુરી) ગુજ. જન્નતકી કુંજી

ગુજ. છ ગુનેહગાર ઔરતેં ગુજ. તબ્લીગ જમાતકી બુન્યાદી છ બાતેં

ગુજ. નેક કામમેં દેર ન કીજીયે ગુજ. ઝિકરૂલ્લાહ ઔર ઇત્મીનાને ક઼લ્બ

ગુજ. હજ અને ઉમરહની સરળ તરતીબ ગુજ.ઈસ્લામી નામોનો સંગ્રહ

ગુજ. હજ અને ઉમરહ ગુજ. હજનો તરીકો ગુજ. આદાબે ઝિંદગી

ગુજ. નુરાની નમાઝ મ-અ અરબી મતનકે બા શરઈ તસવીર

નુરાની કુતુબખાના

રેલ્વે સ્ટેશનની સામે, મુ.પો. છાપી,
જી. બનાસકાંઠા, (ઉ.ગુજ.) પીન - ૩૮૫૨૧૦
(૦૨૭૩૯) (ઓ) ૭૦૧૧૨, (ઘર) ૭૦૧૭૬

Maktab Ashraf